

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних технологій

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для
здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти зі
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Харків, 2024

УДК 316.77(073)

Т 33

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 8 від 28.02.2024 р.)

Рекомендовано кафедрою цифрових комунікацій та інформаційних
технологій ХДАК
(протокол № 2 від 30 серпня 2023 р.)

Рецензенти:

Соляник А.А., д.пед.наук, професор, проректор з наукової роботи
Харківської державної академії культури
Мар'їн С.О., канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри програмної інженерії
Харківського національного університету радіоелектроніки

Укладач:

І.О. Давидова, д. соц. ком., професор
професор кафедри цифрових комунікацій та
інформаційних технологій
Харківської державної академії культури

Теорія та історія соціальних комунікацій : програма та навч.-
метод. матеріали до курсу для здобувачів третього освітньо-
Т 33 наукового рівня вищої освіти, спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа» / М-во культури та інформ. політики України,
Харків. держ. акад. культури, Ф-т культурології та соц. комунікацій,
Каф. цифрових комунікацій та інформ. технологій ; [уклад.
І. О. Давидова]. Харків ХДАК, 2024. 26 с.

Освітня компонента «Теорія та історія соціальних комунікацій» є
дисципліною циклу професійної підготовки аспірантів зі спеціальності 029
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Зміст курсу розкриває
онтологічні засади та концептуальну специфіку соціальних комунікацій, питання
становлення та розвитку теорії соціальних комунікацій, окреслює основні
тенденції розвитку соціальних комунікацій в Україні.

УДК 316.77(073)

© Харківська державна академія культури, 2024

© Давидова І. О., 2024

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ»

Опис предмета навчальної дисципліни

Курс: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 Тижневих годин: 3	Галузь знань 0201. Культура 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	Обов'язкова Рік підготовки: 2 Семестр: 3. Лекції (теоретична підготовка): 12 год. Практ. 18 год. Семінари: 10 год. Самостійна робота: 80 год. Вид контролю: екзамен, 3 семестр.

Мета і завдання навчальної дисципліни

«Теорія та історія соціальних комунікацій» (ТІСК) – навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень теорії та історії соціальних комунікацій посилює світоглядну і теоретичну професійну підготовку докторів філософії.

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення аспірантів із теоретичними та методологічними основами, концептуальними витоками, сучасними дослідженнями в галузі соціальних комунікацій, окреслення напрямів та сучасних тенденцій їх розвитку в умовах формування інформаційного суспільства.

Завдання навчальної дисципліни:

- розглянути зародження ідей дослідження соціальних комунікацій;
- розкрити завдання і функції теорії соціальних комунікацій в системі наукового знання;
- висвітлити еволюцію теорії та практики соціальних комунікацій;

- розглянути сутність основних концепцій теорії соціальних комунікацій;
- розширити уявлення аспірантів про концептуальні витоки вивчення соціальних комунікацій;
- розглянути причини зародження ідей і теорій соціальних комунікацій;
- розглянути історію розвитку соціальних комунікацій за кордоном і в Україні;
- дати уявлення про сучасні теорії соціальних комунікацій;
- ознайомити студентів з перевагами й недоліками моделей процесу комунікацій;
- визначити соціальні комунікації як міждисциплінарну систему знань;
- розкрити сучасні теорії трансформації соціальних комунікацій;
- визначити лінгвістичні аспекти комунікації;
- ознайомити аспірантів із теоріями масової комунікації;
- поглибити знання про соціальні комунікації як соціальну компетенцію фахівців;
- розглянути особливості безпеки системи соціальних комунікацій, проаналізувати її сучасний стан;
- розкрити основні тенденції розвитку соціальних комунікацій в Україні;
- окреслити трансгресивні тенденції розвитку соціальних комунікацій;
- поглибити знання про сучасні теорії соціальних комунікацій за кордоном;
- розкрити особливості досліджень соціальної комунікації в Україні.

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в інформаційній, бібліотечній та архівній справі на основі системного наукового
------------------------------	---

	<p>світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.</p> <p>ЗК2. Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.</p> <p>ЗК3. Здатність застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях у науковій, педагогічній та управлінській діяльності.</p> <p>ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та критичного аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК8. Здатність розробляти і управляти науковими проектами та/або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК10. Здатність працювати автономно.</p>
Професійні компетентності (ПК)	<p>СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, що створюють нові знання в інформаційній, бібліотечній та архівній справі та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані в профільних фахових наукових виданнях.</p> <p>СК2. Здатність застосувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень в інформаційній, бібліотечній та архівній справі.</p> <p>СК 3. Здатність вільно володіти та розвивати</p>

	<p>категорійно-поняттєвий та аналітично-дослідницький апарат, виявляти й обґрунтовувати нові закономірності в інформаційній, бібліотечній та архівній справі.</p> <p>СК 4. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в інформаційній, бібліотечній та архівній справі та дотичні до неї міждисциплінарні проекти.</p> <p>СК 7. Розуміння особливостей реалізації інноваційної політики в інформаційній галузі, здатність здійснення проектної діяльності, застосування ефективних засобів модернізації функціонування бібліотек архівів та інших інформаційних установ.</p> <p>СК 8. Здатність розробляти програму та виконувати складні наукові дослідження з використанням широкого кола якісних і кількісних методів та високоспеціалізованого інструментарію прикладного аналізу.</p> <p>СК 9. Здатність професійно викладати дисципліні соціокомунікативного циклу на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.</p> <p>СК 10. Здатність професійно виконувати організаційно-управлінські, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному ринках праці.</p>
--	---

Програмні результати навчання

Програмні результати навчання	<p>ПРН1. Володіти знаннями про передові концептуальні та методологічні аспекти в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних зв'язків інформаційної, бібліотечної та архівної справи.</p> <p>ПРН2. Демонструвати системне розуміння</p>
-------------------------------	---

	<p>сутності та значення інформаційної, бібліотечної та архівної справи як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток наукових уявлень про неї та сучасні трансформації в умовах цифрового суспільства.</p> <p>ПРН3. Володіти та застосовувати фундаментальні знання філософії інформації, теорії соціальної комунікації, теоретико-методологічних засад розвитку інформатики, бібліотекознавства, архівознавства, суміжних наук соціокомунікативного циклу як методологічної бази власних наукових досліджень.</p> <p>ПРН4. Уміти критично мислити, оцінювати та синтезувати інноваційні ідеї в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи.</p> <p>ПРН7. Уміти професійно виконувати організаційно-управлінські, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному ринках праці.</p> <p>ПРН8. Застосовувати загальноприйняті засоби комунікації в діалоговому режимі з міжнародною науковою спільнотою та громадськістю в галузі наукової та/або професійної діяльності щодо проблем інформаційної, бібліотечної та архівної справи.</p> <p>ПРН9. Розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем предметної галузі.</p>
--	--

	ПРН10. Професійно викладати дисципліни соціокомунікаційного циклу на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.
--	---

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- аналітичні звіти, реферати;
- презентації результатів виконаних здобувачами практичних завдань;
- виступи на семінарських заняттях.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни / освітньої

КОМПОНЕНТИ

№ п/п	Назва розділів, тем	Усього годин	Лекцій	Сем.	Практ	Сам. роб.	Форми контр.
1	2	3	4	5	6	7	8
Розділ 1. Історія розвитку теорії соціальних комунікацій							
1	Передумови формування теорії соціальних комунікацій	4	1			4	
2	Зародження ідей дослідження соціальних комунікацій. Моделі	2	1			4	
3	Еволюція теорії соціальних комунікацій.	14	1	2		10	тест
Розділ 2. Розвиток соціальних комунікацій за кордоном							
4.	Комплексні моделі соціальних комунікацій (США)	8	1			6	
5.	Ідеї розвитку соціальних комунікацій в європейських країнах (Польща, Португалія, Німеччина, Франція)	16	1		4	10	
6.	Концептуальні підходи до	4	1	2		8	тест

	вивчення соціальних комунікацій за кордоном						
Розділ 3. Основні тенденції розвитку соціальних комунікацій в Україні							
7.	Розвиток теорії соціальних комунікацій в науковому доробку Г. Почепцова	6	1		4	6	
8.	Тенденції розвитку теорії соціальних комунікацій з позицій соціального інжинірингу (В. Різун)	10	1		4	6	
9.	Теорія інмутації О. Холода	8	1		2	6	
10.	Концепція соціальних комунікацій у науковому доробку В. Ільганаєвої	10	1	2	2	6	реферат
Розділ 4. Інформаційно-комунікаційні інститути дослідження теорії та історії соціальних комунікацій							
11.	Внесок харківської наукової школи в розвиток теорії соціальних комунікацій	10	1	2		8	
12.	Наукові школи з теорії та історії соціальних комунікацій в Україні	8	1	2	2	6	
	Усього	120	12	10	18	80	Екзамен

ЗМІСТ КУРСУ

Навчальна дисципліна складається з 4-х розділів, які містять 12 тем, зв'язаних між собою змістовими складовими.

РОЗДІЛ 1 містить 3 теми, пов'язані з історією розвитку теорії соціальних комунікацій, передумовами формування теорії соціальних комунікацій та зародженням ідей її формування та розвитку;

РОЗДІЛ 2 містить 3 теми, присвячені питанням розвитку теорії соціальних комунікацій за кордоном, висвітлює концептуальні підходи до її вивчення;

РОЗДІЛ 3 містить 4 теми, в яких розглядаються основні тенденції розвитку соціальних комунікацій в Україні;

РОЗДІЛ 4 містить 2 теми, присвячені питанням інституалізації, формуванню та розвитку інформаційно-комунікаційних інститутів дослідження теорії та історії соціальних комунікацій.

РОЗДІЛ 1. Історія розвитку теорії соціальних комунікацій

Тема 1. Передумови формування теорії соціальних комунікацій

Завдання і функції соціальних комунікацій в суспільстві. Комунікація як соціально-історичне явище. Визначення комунікацій. Причини зародження ідей і теорій соціальних комунікацій: формування та розвиток бібліотечного соціального інституту; диверсифікація організованих соціальних дій на всіх рівнях суспільства; зародження й розповсюдження релігійних вчень; процес асиміляції культури різних народів; винахід книгодрукування; стрімкий розвиток технічних засобів передачі інформації; поява електронної мережі та стільникового зв'язку.

Цілі, завдання курсу «Теорія та історія соціальних комунікацій».

Самостійна робота (4 год.): Вивчення терміносистеми теорії та історії соціальних комунікацій.

Тема 2. Зародження ідей дослідження соціальних комунікацій

Комунікаційна діяльність як рух змістів в соціальному часі та просторі. Дослідження складових елементів процесу комунікацій. Диференціація вихідних каналів і утворення каналів усної й документної комунікації. Дослідження художніх і технічних каналів комунікації. Ідеї класичної соціології й теорії соціальних комунікацій. Теорія постіндустріального суспільства. Теорія «третьої хвилі». Дослідження комунікації як процесу установалення відносин. Становлення книжкової справи і її вплив на еволюцію теорії соціальних комунікацій. Теоретичні обґрунтування процесів формування книговидавничих, книготоргових, бібліотечних, бібліографічних установ. Розвиток кумулятивних та некумулятивних установ суспільства.

Самостійна робота (4 год.): Вивчення процесів інституалізації сфери комунікативної діяльності в суспільстві.

Тема 3. Еволюція теорії соціальних комунікацій

Етапи еволюції теорії соціальних комунікацій в залежності від стадій еволюції культури. Еволюція суспільних комунікаційних систем: дописемні комунікації, рукописна, мануфактурна, індустріальна, електронна, мультимедійна як підґрунтя еволюції теорії соціальних комунікацій. Класифікація теорій комунікації відповідно до об'єктивного або інтерпретативного світогляду. Теорії міжособистісної комунікації. Теорії групової і публічної комунікації. Теорії масової комунікації. Культурний контекст. Теорія соціальних комунікацій А.В. Соколова

Онтологічний аспект соціальної комунікації. Гносеологічний аспект теорії соціальної комунікації: взаємодія комунікації й соціальних структур; функції соціальної комунікації; прагматичні, комунікаційні та

когнітивні чинники соціальної комунікації. Дефініція соціальної комунікації. Метатеорія соціальної комунікації. Інституалізація наукових досліджень в галузі соціальних комунікацій. Інформаційно-технологічне спрямування наукових досліджень (Д. Белл, І. Масуда,, М. Маклуен, Н. Постман, Г. Стоуньєр). Функціонально-системний напрям досліджень соціальних комунікацій (Т. Адорно, Е. Дюркгейм, Р. Мертон). Комплексний соціокультурний аналіз комунікаційної взаємодії в суспільстві (Г. Лассвел, Н. Луман, М. Маклуен, Ю. Хабермас, М. Бахтин, Ю. Лотман, А. Соколов).

Семінарське заняття (2 год.): Проблеми метатеорії соціальної комунікації.

Самостійна робота (10 год.): Вивчення основних проблем метатеорії соціальної комунікації.

РОЗДІЛ 2. Розвиток соціальних комунікацій за кордоном

Тема 4. Комплексні моделі соціальних комунікацій (США)

Діяльність Американської асоціації мовлення, мови й слуху (ASHA). Визначення соціальної комунікації й види її розладів. Комплексна оцінка комунікативних навичок. Методи й стратегії корегування розладів соціальної комунікації. Базові й комплексні моделі соціальної комунікації (Нью-Йоркський університет, Вашингтонський університет). Транзактивний підхід до розуміння соціальної комунікації. Теоретичні положення соціальної комунікації в Державному університеті Південного Коннектикуту. Соціальна комунікація в концепції дослідників Вашингтонського університету. Бостонська школа соціальної комунікації

Самостійна робота (6 год.): Аналіз наукових підходів до обґрунтування розладів соціальної комунікації.

Тема 5. Ідеї розвитку соціальних комунікацій в європейських країнах (Польща, Португалія, Німеччина, Франція)

Соціальні комунікації як інтердисциплінарна система знань (теорія Ю. Подгурецьки). Цілісна теорія сучасного суспільства як підгрунтя теорії комунікативної дії (Франкфуртська школа). Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса. Соціальна теорія Г. Маркузе. Маршал Маклуен: розвиток законів комунікації. Теорія симулякрів Ж. Бодрійяра. Форми трансформації соціальних комунікацій як результат трансформації свідомості суспільства. Н. Луман «Неймовірність комунікації». Теорія «нової електронної культури» і трансформація соціальних комунікацій (К.Поппер, М. Кастельс).

Практичне заняття (4 год.): Визначення паралелей між ідеями К. Поппера та М. Кастельса.

Самостійна робота (10 год.): Соціальні комунікації: історія становлення ідей у ХХ столітті.

Тема 6. Концептуальні підходи до вивчення соціальних комунікацій за кордоном

Дослідження безпеки соціальної комунікації. Специфіка етапів розвитку соціальних комунікацій у теорії Н. Палашева. Сучасний стан функціонування системи соціальних комунікацій: структура, функціональне призначення, організація діяльності, управління, підготовка кадрів. Функціонально-технологічний взаємозв'язок у системі соціальних комунікацій.

Семінарське заняття (2 год.): Процеси інтеграції та диференціації у системі соціальних комунікацій.

Самостійна робота (8 год.): Відмінні особливості моделей соціальної комунікації в США.

РОЗДІЛ 3. Основні тенденції розвитку соціальних комунікацій в Україні

Тема 7. Розвиток теорії соціальних комунікацій в науковому доробку Г. Почепцова

Соціальні комунікації як вид соціального інжинірингу. Синхронні і діахронні комунікації. Види соціальнокомунікаційних технологій (за Г. Почепцовим). Соціальнокомунікаційні технології тролювання, маніпулювання, керування парадоксальністю, фреймами. Соціальнокомунікаційні технології соціальних мереж.

Практична робота (4 год.): Концептуальна модель соціальних комунікацій в дослідженні Г. Почепцова «Теорія комунікації».

Самостійна робота (6 год.): Обґрунтування основних положень теорії соціальних комунікацій (за концепцією Г. Почепцова).

Тема 8. Тенденції розвитку теорії соціальних комунікацій з позицій соціального інжинірингу (В. Різуна)

Концептуальні погляди В. Різуна на соціальні комунікації. Визначення соціальних комунікацій В. Різуном. Персональне, масове й соціальне спілкування. Соціальнонауковий підхід в наукових дослідженнях. Соціальнокомунікаційні технології як об'єкт досліджень соціальних комунікацій.

Практична робота (4 год.): Аналіз соціальнокомунікаційних підходів у науці (за концепцією В. Різуна)

Самостійна робота (6 год.): Обґрунтування технологічної спрямованості вчення про соціальні комунікації (за концепцією В. Різуна).

Тема 9. Теорія інмутації О. Холода

Метамоделі маніпуляції суспільства. Теорія інмутації суспільства і соціальноінжиніринг аналіз. Складові соціальної інженерії. Технології впливу на політичну активність суспільства. Моделі соціальної активності

суспільства. Соціальна інженерія, що спирається на мас-медійну активність суспільства. Прагматизація дієвості й ефективності моделей соціальної активності суспільства.

Практична робота (2 год.): Визначення складових комплексу реалізації соціальної інженерії.

Самостійна робота (4 год.): Соціальні комунікації як інструментарій соціальної інженерії (за концепцією О. Холода)

Тема 10. Концепція соціальних комунікацій у науковому доробку В. Ільганаєвої

Визначення та методологічна суть соціальних комунікацій (за В. Ільганаєвою). Місце соціальних комунікацій у системі галузей знань і структура комунікаційного знання. Етапи розгортання комунікацій як окремого виду соціальної взаємодії. Генетична комунікація як базова природна форма взаємодії. Соціальна інформація й знання як зміст соціальних комунікацій. Функціональне значення соціальних комунікацій. Глобальні соціально-комунікаційні цикли.

Семінарське заняття (2 год.): Трансгресивна тенденція розвитку соціальних комунікацій у науковому доробку В. Ільганаєвої.

Практична робота (2 год.): Визначення місця соціальних комунікацій у системі галузей знань (за концепцією В. Ільганаєвої).

Самостійна робота (6 год.): Структура комунікаційного знання.

РОЗДІЛ 4. Інформаційно-комунікаційні інститути дослідження теорії та історії соціальних комунікацій

Тема 11. Внесок харківської наукової школи в розвиток теорії соціальних комунікацій

Формування соціально-комунікаційних ідей науковцями Харківської державної академії культури. Дослідження соціально-комунікаційних феноменів в роботах І.О. Давидової, Г.В. Шемаєвої, О.М. Кобелева, В.А. Маркової,

Т.Д. Булах, О.Ю. Мар'їної. Наукове вивчення соціокомунікаційних явищ в наукових дослідженнях кандидатського рівня.

Семінарське заняття (2 год.): Наукові школи Харківської державної академії культури. Їх внесок в розвиток теорії соціальних комунікацій.

Самостійна робота (8 год.): Визначення напрямів розвитку теорії соціальних комунікацій в роботах харківських бібліотекознавців.

Тема 12. Наукові школи з теорії та історії соціальних комунікацій в Україні

Організаційне формування теорії соціальних комунікацій в Україні. Наукова школа Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. Вклад В. Горового у теорію соціальних комунікацій. Основні напрями наукових досліджень теорії й історії соціальних комунікацій в роботах Т. Гранчак, К. Лобузїної, Т. Добко, В. Лобузїна. Наукові дослідження фахівців Київського університету культури і мистецтв в галузі соціальних комунікацій.

Напрями дослідження соціальних комунікацій представниками професійної спільноти України.

Семінарське заняття (2 год.): Внесок українських наукових осередків в розвиток теорії та історії соціальних комунікацій.

Практична робота (2 год.): Формування бази даних досліджень з теорії та історії соціальних комунікацій в Україні.

Самостійна робота (6 год.): Визначення напрямів розвитку теорії соціальних комунікацій в роботах українських бібліотекознавців.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Місце й роль комунікації в суспільній реальності.
2. Роль соціальної комунікації в інформаційному суспільстві.
3. Категоріальний апарат теорії соціальної комунікації.
4. Соціальні комунікації й проблема людського спілкування.
5. Міждисциплінарний характер комунікативного знання.
6. Причини зародження ідей і теорій соціальних комунікацій:
7. Дослідження складових елементів процесу комунікацій.
8. Інституалізація наукових досліджень в галузі соціальних комунікацій.
9. Розвиток соціальних комунікацій за кордоном.
10. Соціальна комунікація в концепції дослідників Вашингтонського університету.
11. Теорія «нової електронної культури» і трансформація соціальних комунікацій (К.Поппер, М. Кастельс).
12. Соціальні комунікації як вид соціального інжинірингу.
13. Соціальнокомунікаційні технології як об'єкт досліджень соціальних комунікацій.
14. Теорія інмутації суспільства і соціально-інжинірний аналіз.
15. Етапи розгортання комунікацій як окремого виду соціальної взаємодії.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО 1 РОЗДІЛУ

1. Соціальна комунікація визначається як:
  - людське спілкування;
  - рух змістів в соціальному часі та просторі;
  - соціально-інформаційні процеси в суспільстві.
2. Що з перерахованого не є елементом процесу комунікації:
  - комунікант;
  - комунікаційний канал;
  - реципієнт;
  - комунікаційне середовище.
3. До рівнів комунікаційної діяльності не відноситься:
  - групова комунікація;
  - масова комунікація;
  - міжособистісна комунікація;
  - медіа комунікація.
4. Комунікаційний канал – це:
  - реальна або уявлювана лінія зв'язку між комунікантом та реципієнтом;
  - вплив на партнера з будь-якою метою;
  - сукупність умов здійснення комунікації.
5. Автором теорії «третьої хвилі» є:
  - Е. Тофлер
  - Д. Белл
  - М. Кастельс

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО 2 РОЗДІЛУ

1. Першу модель комунікації розробив:
  - Г.Г. Почепцов;
  - Аристотель;
  - Ф. Деніс
2. Засновником Франкфуртської школи вважається:
  - М. Хоркхаймер
  - П. Друкер
  - Ю. Габермас

4. Процес інституалізації сфери комунікаційної діяльності розпочався:

- середина XIX ст.
- 20-ті рр. XX ст.
- 90-ті рр. XX ст.

5. До кумулятивних установ суспільства можна віднести:

- засоби масової інформації;
- бібліотеки;
- інформаційні агенції.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДО 3 РОЗДІЛУ

1. Теорія соціальних комунікацій у працях Харківської школи соціальних комунікацій.
2. Теорія соціальних комунікацій у працях Київської школи соціальних комунікацій.
3. Концепція соціального інжинірингу в працях О. Холода
4. Теорія інмутації як підгрунття для вивчення соціальних комунікацій.
5. Провідні положення підходу В. Різуна в аналізі соціальних комунікацій.
6. Ідеї соціального та комунікаційного інжинірингу з позицій Г. Почепцова.
7. Теорія соціальних комунікацій В. Ільганаєвої.
8. Трансгресивність як тенденція сучасних теорій соціальних комунікацій.
9. Методологічна тенденція розвитку соціальних комунікацій у працях В. Різуна та Г. Почепцова.
10. Синергетична тенденція розвитку соціальних комунікацій у працях В. Ільганаєвої та О. Холода.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, складання схем та порівняльних таблиць, обговорення, дискусії.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: поточне тестування, оцінка за реферат, оцінки за відповіді на семінарських заняттях, обговореннях, дискусіях, підсумковий письмовий тест.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, перевірки рефератів, якості виконання практичних та семінарських завдань, самостійної роботи, тестування.

Розподіл балів, які отримують аспіранти

Шкала оцінювання:

90-100 балів - відмінно (A);

82-89 балів-добре (B);

75-81 бал - добре (C);

67-74 балів - задовільно (D);

60-66 балів - задовільно (E);

35-59 балів - незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1 -34 бали - незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Шкала нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

сума 100 балів;

відповідь на семінарському занятті — 5 балів;

звіт про практичну роботу — 3 бали;

звіт про самостійну роботу — 3 бали;

рубіжне тестування — 6 балів;

реферат — 7 балів;

підсумковий контроль (ПК) — 10 балів.

Навчально-методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; наук. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2010. 230 с.
2. Соціальні комунікації: хрестоматія / уклад. В.О. Ільганаєва. Харків : ХДАК. 178 с.
3. Холод О. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навч. посіб. 2-ге вид., перероб й доп. Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2018. 370 с.

Допоміжна

4. Бучковська О. Ю. Розвиток теорії комунікації: історіографічний підхід // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2007. № 4. С. 44-48.
5. Курбан О. В. Соціальні комунікації в роботах українських дослідників // Інформаційне суспільство. Вип. 11. 2010. січень-червень. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/1044/1/O.Kurban_SKRUD_GI.pdf (дата звернення – 30.08.2023).
6. Курбан О. В. Соціальна комунікація в системі сучасного наукового знання // Інформаційне суспільство. № 10. 2009. С. 64-66; також див.: URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/1045/1/O.Kurban_SKSSNZ_GI.pdf (дата звернення - 30.08.2023).
7. Москаленко А.З. Основи масово-інформаційної діяльності : підручник Київ, 1999. 634 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року за № 1718; а також див.: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» № 1057 від 14.09.2011 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2011 р. за № 1133/19871).

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року за № 1718 «Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь» і наказ Вищої атестаційної комісії України від 14 грудня 2007 року за № 67 «Про внесення змін і доповнень до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань».

10. Почепцов Г. Г. Соціальний інжиніринг: соціо- і психотехніки управління великими масами людей. Київ: Альтерпрес, 2010. 254 с.

11. Почепцов Г. Г. Соціальні комунікації і нові комунікативні технології. // Комунікація. 2010. № 1. С. 19-26.

12. Почепцов Г. Г. Комунікативний інжиніринг: теорія і практика : навч. посібник для студентів і аспірантів. Київ: Альтерпрес, 2008. 408 с.

13. Різун В. В. До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці. // Комунікація. 2010. № 1. С. 35-36.

14. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій // Світ соціальних комунікацій. 2011. Т. 1. С. 7-10.

15. Різун В. В. Маси : тексти лекцій. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. 118 с.

16. Хилько М. Деякі методологічні проблеми дослідження соціально- комунікаційних технологій в українській науковій думці // Освіта регіону. № 1-2. 2014. С. 70-74; URL: <http://social-science.com.ua/article/1240> (дата звернення: 30.08.2023).

17. Холод О. М. Маніпуляція суспільством: мутація й інмутація як концепції соціально-комунікаційних технологій // Освіта регіону. № 2. 2010. С. 108-112.

18. Холод О. М. Соціальні комунікації : соціо- та психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2011. С. 35.

19. Холод О. М. Соціальнокомунікаційний інжиніринг як методологія дослідження соціальних комунікацій // Світ соціальних комунікацій. 2012. Т. 8. С. 7-12.

20. Холод О. М. Трансгресивна тенденція розвитку соціальних комунікацій у теорії Валентини Ільганаєвої // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2017. №1. С. 43-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2017_1_10 (дата звернення: 15.02.2023).

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автокомунікація – процес оперування образами, який не передбачає опрідечування об'єктів інформаційного простору.

Адресат – особа (установа), якому спрямовано повідомлення (коммунікат, коммунікатор).

Аудиторія масова – усі споживачі інформації, що розповсюджується засобами масової інформації

Аутокомунікація – внутрішня взаємодія, заснована на передачі інформації самому собі

Бар'єри комунікації – помехи, що заважають здійсненню контактів взаємодії між комунікатором і реципієнтом

Вербальна комунікація – словесна взаємодія, яка ґрунтується на лексично виокремлених одиницях

Візуальна комунікація – взаємодія за допомогою видимих символів

Декодування – етап комунікації, який включає розшифровку прийнятої інформації, тобто інтерпретацію сигналу

Діалог – двосторонній обмін інформацією між людьми як публічно, так і через мас-медіа

Дискурс – будь-яка філософська або наукова концепція, звернена до читача або слухача

Документальна комунікація – процеси або засоби розповсюдження інформації в суспільстві, що здійснюються за допомогою документів

Інституалізація – процес формування різних типів соціальної практики в якості соціальних інститутів

Інтенсивність комунікації – частота обміну інформацією

Інформація – відомості або дані, що об'єктивно відбивають оточуючий світ, окремі його елементи та взаємозв'язки між ними, становлять інтерес для індивідів і матеріалізовані у формі зручній для використання, передачі, збереження, обробки і розповсюдження, в т.ч. засобами автоматизації і комп'ютеризації

Канал комунікації – комплекс засобів зв'язку між джерелом і приймачем інформації

Когнітивна комунікація – найвищий рівень комунікаційної взаємодії в суспільстві, заснований на передачі знань

Кодування – процес перетворення змісту ідей джерела комунікації в систематичний набір символів, на мову, яка зрозуміла отримувачу інформації

Комунікант – особа чи установа, яка виступає ініціатором процесу взаємодії

Комунікат – особа чи установа, на яку спрямована взаємодія

Комунікативістика – наука, що вивчає гуманітарні аспекти розвитку інформаційних систем і засобів, характер, форми й результат їх впливу на суспільне життя

Комунікатор – будь-яка із сторін процесу комунікації, учасник комунікації

Комунікаційне середовище – сфера, в якій здійснюється інформаційний обмін засобами комунікації

Комунікаційні системи – системи, що реалізують різні види соціальної комунікації в визначеній сфері діяльності суспільства

Комунікаційні структури – соціальні організації, що виконують функції забезпечення соціальної взаємодії

Масова комунікація – процес повідомлення соціальної інформації за допомогою засобів комунікації значній кількості просторово розподілених людей

Невербальна комунікація – комунікація за допомогою жестів, міміки, просторової організації та інших засобів, відмінних від мовних

Постіндустріальне (інформаційне) суспільство – соціально-економічна формація, в якій виробництво і споживання інформації складають основу економічної системи і соціальної структуризації суспільства.

Соціальна комунікація – цілеспрямований обмін соціально значимою для її учасників інформацією і знаннями; рух змістів в соціальному часі та просторі

Соціальний інститут – відносно сталі типи й форми соціальної практики, за допомогою яких організується суспільне життя, забезпечуються сталі зв'язки й відношення в рамках соціальної організації суспільства

Художня комунікація – комунікація, що здійснюється засобами мистецьких творів.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Укладач:

ДАВИДОВА Ірина Олександрівна
доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри цифрових комунікацій та
інформаційних технологій ХДАК

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 28.02.2024 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Ум. друк. арк. 1,13. Обл.-вид. акр. ___.

Адреса редакції і видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057) 731-27-83. e-mail: rvv2000k@ukr.net.
Свідцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.